

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. ij. Diuisio iustitiæ in proprias species.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

Secundò, iustitia perfectam cum stricto illo iure ponit æqualitatem; quia per actionem illam, quæ ponitur à iustitia, sic exhaustitur totum illud quod alteri debebatur, ut ille sine iniuria non possit aliquid ulterius exigere; non enim ad actionem iustitiæ sufficit, ut facias quantum potes, sed requiritur ut facias quantum exigere alter potest sine iniuria. Ideo religio erga Deum, pietas erga patriam & parentes, iustitia legalis erga totam communitatem deficiunt à vera ratione iustitiæ; quia non possunt omnino adæquare id quod debetur; Deus enim sine iniuria semper exigere posset plura & plura. Ius autem alterius adæquat iustitia stricta, neque potest ab ea exigere aliquid ulterius à creditore, alioqui non est vera iustitia.

Tertiò iustitia respicit alterum, idest personam quæ habeat ius distinctum à iure illius, qui debet; id est personam, quæ ita sit sui iuris, ut ille qui debet, non sit dominus totius iuris personæ, cui debet; hoc enim ad rationem iustitiæ requiritur, alioqui non respiciet ius strictum, quod si violatur, fiet iniuria; nemo enim facit iniuriam alteri utens iure suo. Sed neque adæquabit illud ius, alioqui aliquid sibi adderet & subtraheret.

Ex quibus colliges primò, totam definitionem & quidditatem iustitiæ; est enim virtus ponens perfectam æqualitatem cum eo iure alterius, quod violari non potest sine iniuria. Neque in ea definitione committitur circulus, quia iniuria quæ ponitur in definitione iustitiæ, non definitur per ipsam iustitiam, sed est actio, ex qua nascitur obligatio restituendi, aut satisfaciendi, ubi nullus committitur circulus.

Colliges secundò, nullam etiam esse posse iustitiam propriam Dei ad homines, aut hominis ad Deum, eiusdem ad se ipsum, filiorum in parentes ut tales, dominorum in mancipia, & mancipiorum in dominos: quia in his omnibus vel non est ius strictum, vel non est adæquabilitas iuris, vel non est alteritas iurium, ut secunda secunda probavi latius. Hinc etiam fit, ut à perfecta ratione iustitiæ deficiant illæ virtutes, quæ appellantur partes potentiales iustitiæ, ut sunt amicitia, gratitudo, religio, & aliæ plures; nulla enim earum respicit ius illud strictum, proprium perfectæ iustitiæ.

Colliges tertiò, materiale obiectum iustitiæ omnino immediatum esse actionem quamlibet externam, quæ tribuitur alteri quod suum est, siue commutationes aut distributiones: quia circa huiusmodi actiones immediatè versatur actus elicitus iustitiæ, qui reddit cuique quod suum est: obiectum autem formale esse ipsam æqualitatem cum iure alterius, siue actionem propterea æqualem iuri stricto, quod alius habet. Iustum enim, & æquale idem sunt, quia utrumque significat id quod est medium inter excessum & defectum; unde dicitur iustitia in hoc differre ab aliis virtutibus moralibus, quod illæ respiciunt semper solum medium rationis, iustitia verò respicit etiam ipsum medium rei, quod apud omnes semper est idem; nam in iustitia nullum est medium rationis, quod non sit etiam medium rei.

Colliges quartò, quomodo definiatur iniustitia, quæ vocatur etiam iniuria; patet enim illam esse actum, quo ponitur inæqualitas cum stricto iure alterius; opponitur enim iustitiæ, quæ ponit æqualitatem cum stricto iure alterius. Unde concluditur veritas receptissimi axiomatis, quod

R. P. de Rhodis curs. Philosoph.

A iniuria propriè dicta fieri non potest volenti & consentienti, ut latè probat Philosophus cap. 9. quia iniuria est violatio iuris; sed ius illius qui vult & consentit, nunquam violari potest. Ius enim est facultas disponendi de re aliqua pro ut vult: qui autem facit quod alter vult, non violat facultatem disponendi de re illa pro ut vult; alioqui faceret id quod alter vult, & id quod non vult: ergo qui facit id quod alter vult, non violat eius ius, neque illi facit iniuriam propriè dictam. Scio multa & difficilia opponi; sed eorum solutio pender à definitione iniuriæ propriè dictæ.

SECTIO II.

Divisio iustitiæ in proprias species.

Aristot. cap. 3. & 4.

Constat ex iis quæ dixit Philosophus cap. 1. & 2. iustitiam sumptam uniuersim diuidi in iustitiam legalem, & iustitiam strictè ac propriè dictam: sub finem autem capitis secundi diuidit iustitiam strictè sumptam in duas species, commutativam & distributivam; quæ diuisio, iuxta Philosophi mentem ut intelligatur, ex cap. 3. & 4. Primò explicandum est, quid illæ significant: deinde videndum, an illæ sint species huius virtutis essentialiter distinctæ; denique, utrum aliqua etiam alia virtus propriam rationem habeat iustitiæ.

Dico primò, iustitiam commutativam illam esse, quæ versatur in commutationibus & commerciis hominum, ponendo in illis æqualitatem arithmetica: iustitiam distributivam esse illam, quæ versatur in partitione bonorum communitatis, ponendo in illis æqualitatem geometricam.

Rationem habet Philosophus explicans geminam illam æqualitatem: alia enim est arithmetica, seu æqualitas quantitatum; alia est geometrica, seu æqualitas proportionum. Arithmetica est æqualitas rei ad rem: debes decem, & totidem restituis, ponis æqualitatem arithmetica. Geometrica est similitudo proportionis cum proportionem. Petrus v. g. dignitatem habet duplò maiorem quam Paulus; si detur Petro triplò maior portio bonorum communium quam Paulo, ponitur æqualitas geometrica.

Proportio ergo est similitudo cum aliqua dissimilitudine; proportionalitas appellatur similitudo proportionum: cum autem similitudo sit inter plura, omnis proportionalitas includere necessariò debet quatuor terminos. Et hoc contingit vel realiter, & est proportionalitas disiuncta, in qua vnus terminus non repetitur, ut cum dico, Sicut se habet binarius ad quaternarium, ita se habet ternarius ad senarium. Vel virtualiter, & est proportionalitas coniuncta, in qua vnus terminus repetitur, ut cum dico, Sicut se habet binarius ad quaternarium, ita se habet quaternarius ad octonarium.

Rursus autem proportionalitas, vel spectat æqualitatem proportionum inter numeros secundum se spectatos, & est æqualitas geometrica, in eadem est proportio minoris extremi ad medium, quæ medijs ad maius extremum, ut in exemplis quæ attuli; Sicut se habet binarius ad quaternarium, sic se habet ternarius ad senarium: ubi comparantur inter se numeri sumpti secundum se. Proportionalitas autem arithmetica similitudo est proportionum inter numeros

DDd 3

spectatos

Iustitiæ
vniuersim
sumptæ
diuisio.

Iustitiæ
commuta-
tiua.

Proportio
& propor-
tionalitas.

spectatos quoad differentiam, non autem secundum se; quando scilicet eadem est proportio differentiae, quae est inter minus extremum & medium, ad differentiam, quae est inter medium, & maius extremum; ut cum dicitur, *Qua est proportio binarii ad quaternarium, eadem est proportio senarii ad octonarium*; vel, *Qua est proportio binarii ad quaternarium, eadem est proportio quaternarii ad senarium*. Sicut enim quaternarius superat binarium vno binario; sic senarius vno binario superat quaternarium. Vides enim posse proportionalitatem hanc esse vel coniunctam, vel disiunctam. Unde debet colligi, quod aequalitas geometrica est inter numeros spectatos secundum se; arithmetica inter numeros spectatos quoad differentiam: prima enim est similitudo secundum proportionem numerorum secundum se spectatorum; altera est similitudo secundum quantitatem differentiae numerorum.

Accommodari ergo id potest ad iustitiam, quia distributiva respicit aequalitatem geometricam disiunctam, in qua sicut se habet dignitas vnius personae ad dignitatem alterius, sic se habet quantitas pecuniae ad quantitatem alteram. Commutativa vero respicit aequalitatem arithmetica coniunctam, in qua eadem sit differentia minoris extremi à medio, quae medij à maiori extremo.

Dico secundò, iustitiam optimè dividi in commutativam & distributivam tanquam in duas species distinctas, & partes subiectivas iustitiae. Ita omnino colligitur ex Philosopho *cap. 3. & 4.*

Ratio autem est, quia illae iustitiae differunt essentialiter in ratione iustitiae, quae respiciunt diversas aequalitates cum iure alterius; aequalitas enim cum iure est formale obiectum iustitiae: iustitia commutativa respicit aequalitatem arithmetica coniunctam, distributiva aequalitatem geometricam disiunctam: ergo illae virtutes differunt specie inter se. Minorem eleganter probat Philosophus eo loco; tunc enim servatur aequalitas arithmetica coniuncta, quando conditio personarum non attenditur, sed sola differentia inter plus & minus in ipsa re; tunc enim eadem est differentia minoris extremi à medio, quae medij à maiori extremo. Singuli v. g. decem habent aureos, vnus alteri furatur duos, & habet duodecim; tunc est necesse poni medium inter octo & duodecim proportionem arithmetica coniuncta, ita ut eadem sit differentia octonarii ad denarium, quae est denarii ad duodenarium; sic enim singuli habebunt decem, sicut exigit iustitia commutativa: ergo illa respicit aequalitatem coniunctam, quae comparat quantitatem cum quantitate, nullo modo attendendo conditionem personarum.

Deinde verò tunc servatur aequalitas geometrica disiuncta, cum in constituenda aequalitate inter plus & minus attenditur per se loquendo conditio diversa personarum, ita ut eadem sit ratio rei, quae tribuitur personae vni, cum re quae tribuitur personae alteri; quae est proportio vnius personae cum altera persona. In iustitia distributiva, quae non attendit solam aequalitatem rei ad rem, sed etiam conditionem personarum, non potest poni aequalitas, nisi eadem sit proportio rei cum re, quae est proportio dignitatis cum dignitate: ergo iustitia distributiva respicit aequalitatem geometricam disiunctam: ergo illae sunt duae species iustitiae inter se distinctae.

Scio inuenire Theologos plures multa quae contra rationem & distinctionem illam opponant; quia saepius iustitia commutativa ponere videtur aequalitatem geometricam, & iustitia distributiva

A aequalitatem arithmetica: sed haec omnia suo loco disputata & soluta sunt; nunc satis sit tradidisse doctrinam Philosophi, reliqua videant & discant Philosophi.

Dico tertio, praeter iustitiam commutativam, quae ponitur aequalitas rei cum re, non attendendo dignitatem personae; & distributivam, quae ponit aequalitatem rerum attendendo conditionem personarum, nullas praeterea virtutes esse proprias species & partes subiectivas iustitiae strictè sumptae; sed plures esse partes illius, vel integrales, vel potentiales.

Ratio est, quia praeter iustitiam commutativam & distributivam nulla est, quae attendat strictum ius alterius, & perfectam aequalitatem cum eo: quae duo exiguntur, ut dixi, ad perfectam iustitiam: ergo praeter iustitiam commutativam & distributivam nulla virtus est pars subiectiva, & vera species iustitiae. Probat autem antecedens; nam iustitia legalis, ut ostendi, est quidem ad alterum, sed non respicit strictum ius, cuius violatio sit vera iniuria pariens obligationem restituendi. Iustitia vindictiva, cuius proprium obiectum est punitio peccati, quia peccatum dignum est poenae, non est etiam propria species iustitiae, cum respiciat formaliter honestatem vindictae, non autem respicit ex propria ratione vllam aequalitatem cum iure alterius: quod patet quoties priuatus aliquis exposcit à iudice punctionem acceptae iniuriae; tunc enim non elicit actum iustitiae in seipsum. Iudex autem puniens delicta elicere saepe potest actum iustitiae vindictivae simul & commutativae, si puniat quia delictum est poenae dignum, & quia obligauit se Reipublicae ad vindictam scelerum. Unde tunc duos elicit actus virtutum diuersarum.

Reliquae omnes virtutes ad alterum deficient à ratione iustitiae, quae vel respiciunt strictum ius, sed inadaequabile; cuiusmodi sunt religio, cultum Dei respiciens; pietas, respiciens cultum parentum; obedientia, cultum eorum qui virtute polent; obedientia, subiectionem superiori debitam. Aliae sex respiciunt debitum solum morale, non ius strictum, amicitia, gratitudo, affabilitas, veracitas, fidelitas, liberalitas, de quibus dicam *sest. vltima.*

SECTIO III.

De obiecto iustitiae proprio, & variis iuribus.

Arist. cap. 5. 6. 7. & 10.

Dixi sectione prima, proprium obiectum circa quod versatur iustitia, esse actiones illas, quibus ponitur aequalitas cum iure alterius: obiectum autem formale esse ipsam honestatem aequalitatis cum alieno iure. Huiusmodi actio aequalis alieno iuri solet vocari ius & iustum; de quibus differenter eleganter Philosophus illis quatuor capitibus, ubi docet primò, quid illud sit; deinde quomodo aliud sit iustum civile, aliud naturale, aliud legitimum; ac demum aequum & bonum.

Dico primò, ius, siue iustum, prout pertinet ad propriè dictam iustitiam & est eius obiectum, esse medium illud quod est inter habere plus, & habere minus.

Ratio est, quia ius, ut notat Lessius ex Philosopho & S. Thoma, aliquando significat ipsam legem, & sic non est obiectum, sed regula iustitiae; aliquando significat potestatem legitimam ad aliquam rem obtinendam, vel ad aliquam functionem,